

Talossuutisia Moskovasta 12.-25.2.2009

	2007	2008 vuosineljänneksel:			
		1.	2.	3.	4.
BKT:n kasvu, %	8,1	8,5	7,5	6,2	1
Federaation budjettilijäämä, % BKT:sta	5,4	6,8	7,5	10,2	-7
Ulkomaankauppa (tavarakauppa)					
* viennin kasvu euroissa laskettuna, %	7	34	31	40	-2
* tuonnin kasvu euroissa laskettuna, %	29	23	23	31	15
(lähde: Venäjän keskuspankki)					
* viennin kasvu Suomeen euroissa, %	8	35	36	26	
* tuonnin kasvu Suomesta euroissa, %	8	18	28	20	
(lähde: Suomen tullil)					
Kaikki %-muutokset vuoden takaisesta eli edellisen vuoden vastaavasta aikajaksosta.					
Valtion ulkomainen velka 30.9.2008	31 mrd. USD				
Yritysten ja pankkien ulkomainen velka 30.9.2008	498 mrd. USD				
Valtion kahden ylijäämärahaston varat 31.1.2009	222 mrd. USD				
Valuuttavaranto 20.2.2009	382 mrd. USD				
Ruplan kurssi 26.2.2009	USD = 35,74 RUB	EUR = 45,97 RUB			
Raakaöljyn hinta 25.2.2009	Urals 41,12 USD/bbl	Brent 42,17 USD/bbl			

Talosskehitys ja talosspolitiikka

Talosskehitysministeriö heikensi jälleen ennustettaan noin kuukausi sitten tekemästään arviosta. Ministeriö ei ole muuttanut oletustaan tämän vuoden öljyn hinnasta (Urals-vientiöljyn hinta 41 dollaria tynnyriltä) mutta ennakoi nyt BKT:n supistuvan runsaat 2 %. Varatalossministeri Andrei Klepatsh totesi, että uuteen arvioon johtivat lähinnä tiedot teollisuustuotannon syvästä pudotuksesta tammikuussa, joskin pudotuksen odotetaan olevan pienemmän tulevina kuukausina. Ministeriö arvioi teollisuustuotannon vähenevän tänä vuonna yli 7 %, investointien supistuvan 14 %, väestön reaalitylojen pienenevän 8 % ja kuluttajahintojen nousun olevan vielä vuoden lopussa 13-14 %. Klepatshin mukaan tämän vuoden kehitys riippuu paljolti hallituksen kriisinvastaisten toimien toteutumistahdistista ja pankkiluototuksen käynnistymisestä.

Jalostavan teollisuuden tuotanto oli tammikuussa neljänneksen pienempi kuin vuotta aiemmin.

Edellisten kuukausien tapaan elintarviketeollisuuden ja öljytuotteiden tuotantoa oli vain muutama prosentti vähemmän kuin vuoden 2008 tammikuussa. Muiden keskeisten teollisuudenalojen tuotanto kynti kolmasosan-puolet alempana kuin vuotta aiemmin. Eräiden arvioiden mukaan pudotuksen syvyyttä on lisännyt se, että raha ei tahdo kiertää ja yritysten maksurästit muille yrityksille ovat kasvaneet.

Investoinnit pienenevät tammikuussa. Investointien samoin kuin rakentamisen määrä oli suunnilleen 15 % pienempi kuin vuoden 2008 tammikuussa.

Vähittäiskaupan kasvu on hiipunut edelleen, joskin talouden muita sektoreita huomattavasti maltillisemmin. Vähittäiskauppa myi vielä tammikuussakin tavaramäärän, joka oli pari prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin.

Työttömyys nousi yli 8 prosenttiin työvoimasta tammikuussa. Tilastolaitoksen kansainvälisen työjärjestön ILO:n kyselymenetelmään perustuvan seurannan mukaan työttömiä oli yli 6 miljoonaa eli neljänneksen enemmän kuin vuotta aiemmin. Työttömiksi rekisteröityneiden määrä lisääntyi 1,7 miljoonaan, joista 1,4 miljoonaa sai työttömyyskorvausta. Terveys- ja sosiaaliministeriö odottaa työttömyyden lisääntyvän.

Palkkojen nousu hidastui edelleen tammikuussa. Keskipalkka oli tammikuussa enää kolmisen prosenttia suurempi kuin vuotta aiemmin. Koska kuluttajahintojen nousu oli samalla jaksolla edelleen yli 13 %, **reaalipalkka oli pienempi** - lähes kymmenesosan verran - kuin vuoden 2008 tammikuussa. Väestön kaikki käytettävissä olevat reaalitytulot (mukaan lukien mm. eläkkeet ja muut sosiaalitytulot) olivat tammikuussa kahden edellisen kuukauden kaltaisesti myös useita prosentteja pienemmät kuin vuotta aiemmin. Eräät kommentaattorit ovat korostaneet, että elintason aleneminen - kun palkkojen nousu on hidastunut mutta hintojen nousu jatkuu nopeana - on noussut yhdeksi talouden taantumaa-ajan hoitoaasteeksi maan johdolle, ja tähdentäneet tarvetta saada inflaatio hidastumaan.

Yritysten palkkarästit ovat kasvaneet etenkin marraskuun jälkeen. Helmikuun alussa yritysten palkkarästien summa oli yli kaksi kertaa niin suuri kuin vuotta aiemmin, joskin rästejä oli edelleen alle 200 miljoonaa euroa (pl. pienyritykset, joita tilastolaitoksen seuranta ei kata) eli 1 % kuukausittaisesta palkkasummasta. Palkkoja oli rästissä puolelle miljoonalle työntekijälle eli noin 2 prosentille seurantaan kuuluvien yritysten työntekijöistä. Lähes puolet palkkarästeistä oli kertynyt jalostavassa teollisuudessa ja vajaa viidesosa kuljetusalalla.

Ruplaa voi tukea tuonnin huomattava väheneminen, mutta pääoman ulosvirtaus saattaa luoda heikentymispainetta. Rupla heikentyi jälleen helmikuun puolivälin jälkeen mm. sen kysynnän vähennyttyä, kun yritykset saivat eräät keskeiset veromaksut hoidettua. Rupla on vaihteluvälissään 1-2 % keskuspankin ilmoittaman alarajan yläpuolella. Futuurimarkkinat odottavat edelleen ruplan heikentyvän kuutisen prosenttia kesäkuuhun mennessä. Keskuspankin varapääjohtaja Aleksei Uljukajev ja varatalouskehitysministeri Andrei Klepatsh totesivat hiljattain, että ruplaa tukee tänä vuonna tuonnin huomattava väheneminen, jonka voi odottaa pitävän vaihtotaseen lähellä tasapainoa. Toisaalta eräät tarkkailijat muistuttavat siitä, että pääomaa voi kuitenkin odottaa virtaavan enemmän ulos kuin sisään, mikä ylläpitää ruplan heikentymispainetta.

Osakekurssien elpyminen jäi lyhytaikaiseksi, sillä kurssit kääntyivät laskuun helmikuun puolivälissä. Venäjän keskeiset RTS- ja MICEX-osakeindeksit palautuivat kohti talouskriisin tammikuun pohjalukemiaan, osin öljyn hintaodotusten heikentymisen vuoksi ja osin muun maailman osakekurssien laskua seuraten.

Pankkiluototuksen edistämiseksi valtio alkaa myöntää takuita tärkeiksi katsotuille yrityksille. Hallitus päätti takuusäännöksistä helmikuun puolivälissä. Valtio myöntää takuita yleistoimiluvan omaavien pankkien (vajaat 300 pankkia) myöntämille vähintään puolen vuoden ja enintään 5 vuoden pituisille ruplaluotoille. Takuun suuruus on 3-200 miljoonaa euroa lainaajayritystä kohden. Kukin takuu on enintään puolet luotosta (puolustusteollisuuden strategisille yrityksille kuitenkin 70 %) ja lainaajayrityksen on hoidettava jäljelle jäävälle luottosummalle muut takuut tai vakuudet. Strategisiksi katsottuja puolustusteollisuuden yrityksiä on 1 500 ja muut takuiden saajat ovat niiden 295 yrityksen piiristä, jolle hallitus on luvannut kriisitukea. Federaation budjetissa 2009 takuusiin on varattu 6,5 mrd. euroa (vajaa prosentti BKT:sta), josta kolmasosa puolustusteollisuudelle.

Valtionkorporaatioille annettua pääomaa takaisin budjettiin. Tiukassa budjettitilanteessa finanssiministeriö käy neuvotteluja ainakin kahden valtionkorporaation, *Rosnanon* ja asuntouudistusrahaston, kanssa niille federaation budjetista vuoden 2007 lopulla pääomaksi annettujen varojen palauttamisesta budjettiin siltä osin, kun varat ovat käyttämättä. Asuntouudistusrahaston saamasta yli 5 mrd. eurosta palautuu budjettiin ainakin kolmasosa, mahdollisesti yli puolet. Rosnano on saanut budjetista vajaat 3 mrd. euroa. On epäselvää, vaaditaanko *Olimpstroi*-valtionkorporaatiota palauttamaan saamiaan budjettivaroja, sillä Sotshin talviolympialaiset 2014 kuuluu maan prioriteettiprojekteihin.

Valtio ja liikemaailma lähentyvät toisiaan kriisin oloissa eri tavoin. Joulukuun lopussa julkaistun "Putinin listan" (valtion erityistä kriisitukea nauttivien yritysten listan) jälkeen nyt julkaistiin "Medvedevin lista" (eliitin keskuudesta valitsema nuorehkojen osaaajien "kultainen tuhat", jonka joukosta jatkossa rekrytoidaan valtionhallinnon johtavia virkamiehiä). Luetteloon sisältyy myös useita liike-elämän raskaan sarjan nimiä. Tämän lisäksi julkisuudessa on ollut spekulatioita siitä, että valtio ottaisi suurliikemiehiä mukaan valtio-omisteisten suuryhtiöiden hallitukseen; esimerkkinä on mainittu Mihail Prohorovin ehdokkuus *Aeroflotin* hallitukseen.

Kriisi on puolittanut venäläisten miljardöörien määrän. Venäjällä on *Finans*-lehden mukaan enää 49 miljardööriä, viimevuotisen 101:n sijaan. Listan huipulla ovat tällä hetkellä Mihail Prohorov, Roman Abramovitsh, Vladimir Lisin, Vagit Alekperov ja Suleiman Kerimov.

Teollisuus

Terästuottajat leikkasivat tuotantoaan roimasti vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä. Suurin tuotannon vähentäjä oli *MMK* (Magnitogorskij Metallurgitsjeskij Kombinat) 50 prosentin leikkauksellaan. Sitä seurasivat *Severstal* (-48 %), *Jevraz Group* (-34 %), *NLMK* eli Novolipetskij Metallurgitsjeskij Kombinat (40 %) ja *Metshe*l (-24 %).

Norilsk Nikel sulkee kaikki Australian-yksikkönsä. Yhtiö lopettaa nikkelintuotannon välittömästi *Black Swan*- ja *Lake Johnston* -tuotantoyksiköissä. Jo aiemmin se oli ilmoittanut lopettavansa tuotannon *Cawse*-, *Waterloo*- ja *Silver Swan* -yksiköissään. Norilsk Nikelin muut ulkomaiset omistukset ovat *Tati Nickel* Botswanassa, *Nkomati* Etelä-Afrikassa, *Stillwater Mining* Yhdysvalloissa sekä *Harjavalta* Suomessa. Norilsk Nikelin johto on todennut Harjavallan-toiminnoilla olevan vahvoja synergiaetuja yhtiön Venäjän-toimintojen kanssa.

Pääministeri Putin on päättänyt, että **hallitukseen muodostetaan uusi komissio käsittelemään metallurgia-asioita**. Komission kokoonpano ja sen työn sisältö ei vielä ole selvillä.

Autojen myynti putosi tammikuussa 33 % vuoden 2008 tammikuuhun verrattuna. Edelliskuukauteen eli vuoden 2008 joulukuuhun verrattuna autojen myynti romahti peräti 45 %. Joulukuun ostopiikin osasyynä olivat tammikuussa 2009 voimaan tulleet autojen tuontitullien korotukset. Kymmenen myydyimmän automerkin joukossa suurimmat putoajat olivat *Hyundai* (48 %), *Kia* (44 %) ja *Lada* (38 %), mikä kertoo myyntiromahduksen koetelleen niin tuontiautoja kuin kotimaista tuotantoakin.

Autojen tuonti romahti tammikuussa 73 % edellisvuoden vastaavasta ajankohdasta. Autoteollisuuden neljä yritystä - *AvtoVAZ*, *GAZ*, *Kamaz* ja *Sollers* - ovat pyytäneet hallitukselta tukea eri muodoissa yhteensä jo noin 650 miljoonan euron arvosta. Hallitus on julkaissut luettelon Venäjällä valmistetuista ja koottavista automerkeistä, joiden hankintaan aletaan myöntää valtion tukemia lainoja.

Jopa alkoholin tuotanto on laskussa. Alkoholinvalmistajat tuottivat ja jakelivat tuotteitaan tammikuussa 27 % vähemmän kuin tammikuussa 2008. Muutos johtuu pitkälti siitä, että vähittäiskauppa ei ole - muun muassa maksuvaikeuksistaan johtuen - täyttänyt varastojaan uuden vuoden jälkeen vanhaan tahtiin. Kuluttajatasolla on jo huomattu halvempien merkkien valtaavan alaa kalliimmilta merkeiltä.

Sotshin olympialaisten öljyalan pääsponsoriksi on valittu Rosneft ja pankkipääsponsoriksi Sberbank. Rosneftin sponsorisopimus on suuruudeltaan 160 miljoonaa dollaria, Sberbankin 110-130 miljoonaa dollaria. Olympiajärjestäjät olivat aiemmin ilmoittaneet ottavansa pääsponsorikategoriaan (johon päästäkseen yhtiöiden täytyy kaivaa taskuistaan vähintään 100 miljoonaa dollaria) kuuden eri sektorin edustajia (öljy, kaasu, metallurgia, pankit, telekommunikaatio ja vaatetus) mutta ovat nyt lisänneet siihen kaksi uutta sektoria - vakuutussektorin sekä lentoyhtiöt. Öljysponsorin lisäksi on tähän mennessä valittu myös telekommunikaatiosponsorit - *Rostelekom* ja *MegaFon*. Olympialaisten toteuttamisesta vastaava valtionkorporaatio *Olimpstroi* on saanut toistaiseksi lunastettua käyttöönsä vasta neljänneksen siitä maa-alasta, jotka sen rakennusprojektien toteuttamiseksi tulisi hankkia. Tähän syinä ovat olleet muun muassa alueilla asuvien ihmisten uudelleensijoittamisen ongelmat.

Liikenne ja telekommunikaatio

Lentomatkustajien määrä väheni tammikuussa 20 % vuoden 2008 tammikuusta. Vielä joulukuun luvut olivat osoittaneet 15 prosentin kasvua edellisvuodesta. Uuden vuoden matkustushuipun aikana lentoyhtiöillä oli tänä vuonna yhteensä 931 charter-lentoa eri kohteisiin, edellisvuoden 1730 charter-lennon sijaan. Matkustajatilastojen odotetaan muuttuvan vuoden edetessä yhä synkemmiksi.

Venäjän informaatioteknologia-alan tuotteiden ja -palvelujen viennin arvo vuonna 2008 oli lähes 800 miljoonaa euroa. Tästä 72 % syntyi ulkoistetusta ohjelmoinnista ja 28 % ohjelmistotuotteiden viennistä. Viimeksi kuluneiden kahden vuoden aikana ohjelmistojen ja IT-palvelujen vienti on kasvanut yli 50 % vuodessa. Talouskriisin odotetaan kuitenkin iskevän myös Venäjän IT-alan kasvuun. Samalla kriisissä nähdään mahdollisuus: kulujen leikkaukset eri puolilla maailmaa voivat johtaa yrityksissä monien IT-toimintojen ulkoistamiseen, mistä myös Venäjällä on mahdollisuus saada siivunsa.

Telenorin vaikeudet jatkuvat. Omskilainen vetoomustuomioistuim on määrännyt Telenorin maksamaan 1,35 miljardia euroa matkapuhelinoperaattori *Vympelkomille*. Tämä on suurin summa, mitä ulkomaalaiselta yritykseltä on Venäjällä oikeusteitse koskaan vaadittu. Oikeusprosessi alkoi huhtikuussa 2008, jolloin Brittiläisille Neitsytsaarille rekisteröity *Farimex Products* (omistaa Vympelkomin osakekannasta 0,002 %), nosti syytteen Vympelkomin suurimpia osakkeenomistajia Telenoria ja *Altimoa* vastaan syyttäen näitä siitä, että ne ovat estäneet Vympelkomin laajentumisen myös Ukrainan-markkinoille. Farimex arvioi tämän aiheuttaneen Vympelkomille noin 3 miljardin euron tappiot. Elokuussa 2008 alioikeus päätti, että vastuu tästä kuuluu yksin Telenorille ja määräsi sen maksamaan korvauksina 2,2 miljardia euroa. Telenor valitti, ja tulos on siis nyt tämä. Telenor on ilmoittanut, ettei aio maksaa vaadituista korvauksista "dollariakaan". Telenorin Vympelkom-omistuksen arvo on tällä hetkellä 1,4 miljardia euroa (33,8 % osuus yhtiöstä).

Kännykkävähittäiskaupan nopea konsolidoituminen jatkuu. Venäjän suurin matkapuhelinoperaattori *MTS* sai federaation antimonopoliviraston (*FAS*) hyväksynnän nyt myös *Eldorado*-kännykkäketjun ostolle.

Sääntely-ympäristö

Kauppaa koskevan uuden kilpailulainsäädännön valmistelu etenee edelleen tahmeasti. Venäjällä on jo pitkään valmisteltu uutta kilpailulakia, joka tulee valmistuessaan määrittämään muun muassa sen, mitä "määräävä markkina-asema" vähittäiskaupassa tarkoittaa. Lain valmistelua ovat hidastaneet talousministeriön ja antimonopoliviraston suuret näkemyserot sen sisällöstä. *FAS* on edustanut asiassa jyrkempää linjaa ja on viime aikoina ehdottanut lakiehdotukseen muun muassa muotoiluja, jotka mahdollistaisivat valtion suoran hintasääntelyn, kysynnän ja tarjonnan periaatteet ohittaen. Lakiesitys päätynee duuman käsittelyyn kevään kuluessa.

Hallitus harkitsee koksiihilen tuontitullien korottamista. Tiedotusvälineiden mukaan korotus on *Metshel*-yhtiön ehdottama ja tulisi nostamaan tuontitullin 5 prosentista 15 prosenttiin.

Energia

Nesteytetyn kaasun (LNG) tuotanto Sahalin 2:lla alkoi 18.2. Sahalin 2 on Venäjän ensimmäinen LNG-hanke ja sen odotetaan tuottavan 6 miljoonaa tonnia nesteytettyä kaasua tämän vuoden aikana. Energiaministeriön mukaan ensimmäiset kuljetukset käynnistyvät maaliskuussa. Sahalin 2 -hankkeen osakkaita ovat *Gazprom*, jonka onnistui lunastaa *Shellin* aikaisempi enemmistöosakkuus itselleen joulukuussa 2006. Shell omistaa hankkeesta nyt 27,5 % miinus 1 osakkeen, japanilaiset *Mitsui* 12,5 % ja *Mitsubishi* 10 %.

Energiaministeriö edellyttää, että Sahalin 1 -projektin kustannuksia leikataan 15-20 %. Leikkausvaatimus on Sahalin 1 -projektin operaattorista, *Exxon Neftegas Ltd*:sta 30 % omistavan *ExxonMobilin* mukaan viivästyttänyt hankkeen etenemistä, sillä ministeriö ei vielä ole hyväksynyt yrityksen investointisuunnitelmaa kuluvalle vuodelle. Exxon kertoi myös, että *Gazprom* painostaa sitä

myymään tulevaisuudessa kentältä tuotettavan kaasun Gazpromille eikä Kiinaan. Exxon Neftegasin tuotannonjakosopimuksessa ei ole rajoitettu ulkomaille vietävän kaasun määrää.

Venäläiset öljy-yhtiöt saivat Kiinalta yhteensä 25 miljardin dollarin lainan. *Rosneftin* ja *Transneftin* saamien lainojen vastineena Rosneft ja Kiinan *CNPC* allekirjoittivat **20-vuotisen sopimuksen venäläisen öljyn viennistä Kiinaan.** Vuodessa öljyä viedään 15 miljoonaa tonnia. Lainasta ja sopimuksesta keskusteltiin maiden pääministerien tavatessa 28.10.2008, minkä jälkeen yhtiöille annettiin tehtäväksi sopia tarkemmista ehdoista.

Gazprom leikkaa investointiohjelmaansa vuodelle 2009. Uuden investointiohjelman mukaan vain sellaiset hankkeet, jotka ovat kannattavia öljyn hinnan ollessa 25 dollaria barrelilta, tullaan toteuttamaan. Tämä tarkoittaa noin 200 miljardin ruplan leikkausta alkuperäiseen ohjelmaan. Lisäksi kustannusleikkauksia toteutetaan suosimalla kotimaista tuotantoa. Venäjällä tuotettujen laitteiden osuutta hankinnoista tullaan nostamaan 92 prosenttiin vuoden ensimmäisen neljänneksen aikana.

Antimonopolivirasto (FAS) tutkii suurten öljy-yhtiöiden hinnoittelua. FAS:n mukaan öljyn tukkuhinnat nousivat 30-60 % vuoden 2008 viimeisellä neljänneksellä hallituksen öljy-yhtiöille tarjoamista tukitoimista ja öljyn maailmanmarkkinahinnan laskusta huolimatta. *Lukoilia*, *Rosneftia*, *TNK-BP:tä* ja *Gazprom Neftia* syytetään markkina-aseman väärinkäytöstä.

Sähkösektorin investointisuunnitelmaan suunnitellaan muutoksia? Varaenergiaministeri Sinjuginin mukaan sähkönkulutus ei lähivuosina kasva aikaisemmin arvioituun tahtiin taloustilanteen vuoksi. Tästä syystä sähköntuotantokapasiteetin kasvattamiseksi suunniteltuja investointeja saatetaan Sinjuginin mukaan leikata tai lykätä seuraavien viiden vuoden aikana.